

Sdružení premiérových biografů v ČSR (1931–1938)

Dne 18. prosince 1928 bylo na ustavující valné hromadě založeno Sdružení premiérových biografů v Československé republice. Předsedou byl zvolen Oskar Kosek a místopředsedou Miloš Havel. Cílem sdružení byla především kontrola konkurence a podpora vzájemné kooperace. Pro svou svěbytnost a společenskou exkluzivitu nebylo Sdružení premiérových biografů při svém vzniku začleněno pod Zemský svaz kinematografů, ale samostatně se začlenilo přímo pod Ústřední svaz československých průmyslníků.¹⁾

Ačkoliv premiérová kina fungovala i v jiných městech, Sdružení premiérových biografů zahrnovalo pouze pražská kina. Většina z nich sídlila na Václavském náměstí či v jeho bezprostředním okolí. Jednalo se především o reprezentativní prostory navržené architektky přímo pro filmové projekce, které vznikly v nových luxusních palácích v centru Prahy. Členská základna se během let proměňovala, stabilně však do ní patřilo kolem dvaceti kin.

V rámci vnitřní hierarchie se premiérová kina dělila na kina I. a II. kategorie, která doplňovala skupina tzv. kin prodloužených premiér. Do I. kategorie náležela kina s luxusními sály s honosným interiérem a velkým orchestřištěm, která byla situována na Václavském náměstí či v jeho

blízkém okolí. Tato kritéria splňovala kina Adria na Národní třídě, Lucerna ve Vodičkově ulici či kina Alfa a Fénix na Václavském náměstí. Kina II. kategorie disponovala menší kapacitou a střídavějším interiérem. Do této kategorie patřila například kina Metro na Národní třídě anebo Světozor ve Vodičkově ulici. Třetí skupina zahrnovala tzv. kina prodloužených premiér. Ta tvořila důležitý mezistupeň mezi premiérovými a reprízovými kiny. Jednalo se o biografy, které byly členy spolku a se spolkovými premiérovými biografy uzavřely dohodu, podle které jim měly být přednostně nabízeny filmy po premiérovém promítání. Vyvážené rozprostření jednotlivých projekcí, kdy jeden snímek promítalo vždy jedno kino prodloužené premiéry, bylo důležité pro rentabilitu další exploatace. Pokud film vydělával i v dalších týdnech, neležela všechna tíha na zaplacení nákladů pouze na premiérových biografech I. a II. třídy, což se mohlo promítnout do ceny půjčovného.²⁾

Výše půjčovného byla jedním z hlavních problémů, které Sdružení mělo řešit. Vztah půjčoven a biografů upravovaly podmínky stanovené Svazem filmového průmyslu z roku 1921 a tzv. gremiální podmínky stanovené na grémiu filmového obchodu roku 1925. Ani jedny však neurčo-

1) Zdeněk Štábl a, *Data a fakta z dějin československé kinematografie 1896–1945, II*. Praha: Československý filmový ústav 1989, s. 608.

2) Zápisy schůzí, zápis z 8. dubna 1931, Národní filmový archiv (NFA), f. Sdružení premiérových biografů v ČSR (1931–1938), k 1, ref. ozn. 1/1.

valy konkrétní výši půjčového. V praxi se platilo půjčové za zahraniční film 40 % z čisté tržby kina. Kinomajitelé usilovali o snížení horní hranice na 35 %, což se ovšem za celou dobu existence Sdružení premiérových biografů nepodařilo a vše se řídilo individuálními dohodami mezi půjčovnými a spolkovými kiny.³⁾ Otázka výše půjčového tak byla nadále živá a často diskutovaná.⁴⁾

Členství ve Sdružení premiérových biografů přinášelo finanční výhody zejména díky společné inzerci. Náklady na reklamu nebyly nijak zanedbatelné — například za rok 1931 činily pro jedno kino 13 000 K.⁵⁾ Členové Sdružení premiérových biografů však inzerovali společně pod jednotnou grafikou a kolektivně vyjednávali s novinami a časopisy o ceně své inzerce.

Nejpodstatnějším úkolem, který Sdružení premiérových biografů mělo plnit, bylo ovšem zmírňování konkurenční řevnivosti. Na malém prostoru nejbližšího okolí Václavského náměstí se chtělo uživit okolo dvaceti biografů. Vzájemná kooperace pro ně byla tudíž výhodnější než prosazování separátních obchodních zájmů. Členové sdružení tak kromě společného jednání s periodiky a půjčovnými vzájemně koordinovali své programy projekcí a ceny vstupného.⁶⁾

Po vzniku druhé republiky byl pod vlivem okolností zrušen Ústřední svaz kinematografů v ČSR. Namísto dřívější roztržitosti a nejednotnosti měl vzniknout silný centralizovaný

Ústřední svaz kinematografů v zemi České a Moravskoslezské.⁷⁾ Sdružení premiérových biografů bylo transformováno dne 28. prosince 1938 na Premiérovou sekci při Zemském svazu kinematografů v Čechách. Předsedou sekce byl zvolen František Srb a místopředsedou Karel Juliš.⁸⁾ Do premiérové sekce byly zahrnuty biografy, které promítaly pouze premiéry. Z kin prodloužených premiéry vznikla samostatná sekce prodloužených premiér. Zbytek kin se rozdělil do sekcí prvních a druhých repríz.⁹⁾

V rámci protektorátu vyvrcholila snaha o jednotnou centralizovanou filmovou organizaci. Dne 16. května 1939 se filmové svazy sdružily do Ústředí filmového oboru a následně bylo vytvořeno Filmové ústředí pro Čechy a Moravu, které okupanti záhy přetvořili na Českomoravské filmové ústředí (ČMFÚ).¹⁰⁾ Všechny ostatní organizace, které ve filmovém prostředí působily, byly po založení ČMFÚ zrušeny a jím likvidovány. Sdružení premiérových biografů tak již jako Sekce premiér zanikla spolu se Zemským svazem kinematografů v Čechách dne 15. února 1941.¹¹⁾

Písemnosti Sdružení premiérových biografů jsou dochovány velice torzovitě, přesto však přinášejí některé důležité informace ohledně obchodních strategií a vzájemné spolupráce předních pražských prvorepublikových kin. Nejdůležitější součástí fondu je kniha zápisů ze schůzí. Kniha byla založena až tři roky po vzniku Sdružení, tedy 5. března 1931, a uchovává zápisy ze

3) Zápisy schůzí, zápis z 18. března 1931. NFA, f. Sdružení premiérových biografů (1931–1938), k. 1, ref. ozn. 1/1.

4) Petra S u r o v á, *Sdružení premiérových biografů (1928–1938)* (diplomová práce FF UK). Praha 2013, s. 42.

5) Zápisy schůzí, zápis z 29. září 1931. NFA, f. Sdružení premiérových biografů (1931–1938), k. 1, ref. ozn. 1/1.

6) Podmínky stanovené Z. S. K. pro uznání členství v Sekci premiérových biografů pro velkou Prahu při Z. S. K. v Čechách. NFA, f. Sdružení premiérových biografů (1931–1938), k. 1, ref. ozn. 2/2/4.

7) Anon., Sjednocení kinematografů v zemi České a Moravskoslezské. *Filmový kurýr*, 1938, č. 52, s. 1.

8) Protokol o ustavující členské schůzi premiérové sekce. NFA, f. Sdružení premiérových biografů (1931–1938), k. 1, ref. ozn. 2/2/1.

9) Otakar M u d r o c h, Nové rozdělení kin ve Velké Praze. *Filmový kurýr*, 1938, č. 51, s. 5.

10) Jiří D o l e ž a l, *Česká kultura za protektorátu. Školství, písemnictví, kinematografie*. Praha: Národní filmový archiv 1996, s. 201–202.

11) Lucie D o l e ž a l o v á, *Zemský svaz kinematografů* (inventář fondu NFA), Hradištko pod Medníkem 2008, s. XIX.

schůzí včetně presenčních listin až do 24. listopadu 1938. Dále jsou součástí fondu stanovy organizace, podmínky přijetí nového biografu, různé poznámky ke schůzím, několik málo dopisů a článek z neznámého švédského časopisu o situaci v československé kinematografii. I přes značnou torzovitost je archivní fond Sdružení premiérových biografů v ČSR, a obzvláště kniha zápisů ze schůzí, zajímavým pramenem pro dějiny českého meziválečného filmového průmyslu.

Petr Hasan